

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง บทบาทของโรงเรียนต่อการตรวจสอบมาตรฐานลดเรื้อรังของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่กองกำกับการตรวจสอบมาตรฐานลดเรื้อรังที่ 31 จังหวัดพิษณุโลก ผู้จัดได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- ความหมายของบทบาท
- ความหมายของคุณภาพชีวิต
- องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต
- แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ความสำคัญของสุขภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ความหมายของการพัฒนา
- แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์
- ประวัติโรงเรียนต่อการตรวจสอบมาตรฐานลดเรื้อรัง
- บทบาทของโรงเรียนต่อการตรวจสอบมาตรฐานลดเรื้อรัง
- แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่รัฐกันดารตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2550 – 2559

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของบทบาท

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 602) ให้ความหมายของคำว่า บทบาทไว้ว่า บทบาท (Role) บทบาท ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Role เป็นเรื่องของ พฤติกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบ (Function) เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดก็การแสดงพฤติกรรมให้ตรง และเหมาะสมกับหน้าที่ ความรับผิดชอบนั้น มีนักศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท หรือ Role ไว้ ดังต่อไปนี้

จันทร์ฉาย ปันแก้ว (2546 : 10) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำหรือปฏิบัติเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งนั้นๆ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับความ

คิดเห็นของตนเองและความคาดหวังในตำแหน่งอาชีพที่ครองอยู่

ณัฐพร ชินบุตร (2546:46) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกตามตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้น ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง และยังต้องเป็นไปตามความคาดหวังของตนเอง และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย

ปรีชา สุวังบุตร (2547:22) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกตามสถานภาพ หรือตำแหน่ง หรือสิทธิหน้าที่หรือบรรทัดฐานทางสังคม ที่มีความคาดหวังต่อการกระทำการของบุคคลกลุ่มนคน และสังคม เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคมนั้น

นิตย์ ประจงแต่ง (2548 : 5,23) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกตามตำแหน่งที่บุคคลนั้นได้รับการแสดงออกนั้นย่อμηกันกับความคิดของผู้ดำรงตำแหน่งเอง และตามความคาดหวังของผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น

พระมหาวนนคร มีราดา (2549 : 26) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามสถานภาพที่เป็นมาโดยธรรมชาติ หรือตามสถานภาพที่ถูกกำหนดหรือถูกคาดหวังจากสังคม อันเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ของสมาชิกในสังคม

สำเริง กล้าหาญ (2549 : 7, 12) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บุญตา ໄลเลิศ (2550 : 12) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพของตำแหน่งได้ตำแหน่งหนึ่งที่บุคคลได้รับ ด้วยมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ตามบทบาทของตำแหน่งนั้น และคล้อยตามความมุ่งหวังของสังคม เช่น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ที่ปฏิบัติในสถานศึกษานั้น

สินธ์ คำเมือง (2550 : 7) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและพฤติกรรมที่คาดหวัง หรือการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และได้แสดงออกตามบทบาท

ลุม (Lum, 1979 : 128) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง เป็นหน้าที่ที่บุคคลหนึ่งพึงกระทำ เมื่อเข้าครอบครองตำแหน่งได้ตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งรวมถึงหน้าที่ตามตำแหน่งและความคาดหวังโดยเกี่ยวข้องกับบุคคลและสังคมการกระทำนั้นต้องขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของสังคมด้วย

ทอมมี่ (Tomey, 1992 :146) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การกระทำการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นไปตามความคาดหวังตามตำแหน่งในอาชีพหรือตำแหน่งที่สังคมกำหนดขึ้น ซึ่งโครงสร้างของบทบาทประกอบด้วย ลักษณะที่เฉพาะของแต่ละบุคคล การแสดงพฤติกรรมและตำแหน่งที่ครองอยู่ จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า บทบาท

หมายถึง อำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการงานโดยตรงและงานพิเศษที่ควรจะต้องกระทำหรือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าด้วยปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมบทบาท ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า role เป็นเรื่องของพฤติกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบ(functional)เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าเมื่อบุคคลต่างตำแหน่งได้ ก็ควรแสดงพฤติกรรมให้ตรงและเหมาะสมกับหน้าที่ ความรับผิดชอบนั้น

ความหมายของคุณภาพชีวิต

นักการศึกษาและนักสังคมวิทยา ได้ให้ความหมายของ คุณภาพชีวิต ไว้ว่า หมายถึง การมีชีวิตที่พัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่พึงดูนเองได้อย่างมีพิศทางสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุขและทำให้ผู้อื่นเป็นสุขด้วย โดยสรุปแล้วคุณภาพชีวิต หมายถึง “การที่บุคคลสามารถดำรงชีวิตและดำเนินกิจกรรมทั้งหลายของชีวิตด้วยพละกำลัง ความรู้ และความสามารถทั้งปวงที่ตนมีอยู่ด้วยความรับรื่นทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมไปถึงความปลดภัยในชีวิตและทรัพย์สินโดยได้รับการยอมรับนั้นถือจากสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ตามสมควร”

ศิริ สามสุโพธิ์ (2536 : 33) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก้สังคมเป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมของสังคม สามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตนปราศนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่

นิพนธ์ คันธเสว (2537 : 10) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ระดับสภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์ตามองค์ประกอบของชีวิตอันได้แก่ ทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางความคิดและจิตใจ

ชัยนาท จิตตวัฒน์ (2539 : 45) กล่าวถึงคุณภาพของชีวิตว่า หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีอุปกรณ์และเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในของแต่ละหน่วยชีวิตและระหว่างสิ่งมีชีวิตกับ สิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้จากรายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2539 ของศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทกรรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่าเป็นการดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน ที่ได้กำหนดไว้ในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ

เชน (Zhen, 1992) กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตคือระดับความพึงพอใจซึ่งขึ้นกับประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละบุคคลองค์กรอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ให้ความหมายว่าคุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ความพึงพอใจและสถานะของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคม โดยจะสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนเองภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยมมาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สวัสดิการและบริการในด้านต่างๆ

ตลอดจนลักษณะทางการเมืองการปกครองในสังคมที่อาศัยอยู่และสามารถประเมินคุณภาพชีวิต ในด้านวัตถุวิสัย(Objective Approach) และด้านจิตวิสัย (Subjective Approach) (The Whoqol group, 1994 อ้างอิง ใน วรรณานา กุมารจันทร์, 2543 : 4) Orem (2001 : 179) กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต มีความหมายเช่นเดียวกับความผาสุข (Well Being) ซึ่งเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อ การมีชีวิตอยู่ตามประสบการณ์ของความพึงพอใจ ความรู้สึกเป็นสุขภายในจิตใจโดยสรุปจาก ความหมายของคุณภาพชีวิตที่ศึกษามาผู้เขียนจึง ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่าคุณภาพ ชีวิตหมายถึงความพึงพอใจความเป็นอยู่ที่ดีมี สุขภาพกายดีมีสุขภาพจิตดีมีอาหารการกินดีมี สิ่งของหรือเงินใช้ตามความจำเป็นอยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีมีความสุข

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

องค์ประกอบที่เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตมีผู้กล่าวไว้หลากหลายดังนี้

Berghorn et al. (1981 : 335) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจสุขภาพสภาพแวดล้อมการพึ่งพาตนเองและการทำกิจกรรม

Peace (1990 : 48) กล่าวว่าองค์ประกอบคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัย ด้านยานานาจุគคุล ปัจจัยด้านวัตถุวิสัย และปัจจัยด้านบุคลิกภาพ

Denham (1991 : 48) เสนอว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมความสัมพันธ์ทางสังคมสุขภาพกายสุขภาพจิตรวมถึงบุคลิกภาพและประวัติในอดีต องค์การอนามัยโลกกล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตโดยใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต (Whoqol Group -100) ในการประเมินสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 6 ด้าน (The Whoqol Group, 1994 อ้างถึงใน วรรณานา กุมารจันทร์, 2543 : 4) ดังนี้

1. ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ ถึงความรู้สึกสุขสบายไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวด ทางร่างกาย ได้การรับรู้ถึงพละกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับ และพักผ่อนรวมทั้งการรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนิน ชีวิตประจำวัน

2. ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่องตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิดความจำ สมาร์ท การตัดสินใจความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตน และการรับรู้ ถึงความสามารถในการจัดการกับความเครียห์หรือกังวล เป็นต้น

3. ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (Level of Independence Domain) คือ การ รับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน

การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงานการรับรู้ว่าตนไม่ต้องพึ่งพาญาต่างๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อีนๆ เป็นต้น

4. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social-relationship domain) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ในสังคม การรับรู้ว่าตนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม รวมถึงการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์

5. ด้านสิ่งแวดล้อม (environment domain) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าตนมีชีวิตอยู่อย่างอิสระมีความปลดปล่อยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดีปราศจากผลกระทบต่างๆ การคุณภาพมีแหล่งประโยชน์ด้านการเงินสถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าตนมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่าตนได้มีกิจกรรมในเวลาว่างเป็นต้น

6. ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (spirituality religion/person beliefs domain) คือ รวมไปถึงการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อมั่นต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้เรื่องความเชื่อด้านจิตวิญญาณศาสนา การให้ความหมายของชีวิตและความเชื่ออื่นๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิตมีผลต่อการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนตัวเองเป็นต้น

องค์ประกอบของชีวิตมนุษย์เรานั้น ตามกรรคนะของนักจิตวิทยาได้แบ่งคุณภาพชีวิตของมนุษย์ออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. ด้านกาย ได้แก่ โครงสร้างทางร่างกาย และ สุขภาพร่างกาย รวมถึงด้านบุคคลิกด้วย
2. ด้านจิตใจ ได้แก่ สภาพจิตใจและสุขภาพจิต รวมถึงด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้วย
3. ด้านสังคม ได้แก่ สถานะทางสังคม ยศ ตำแหน่ง เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับ นับถือรวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย

4. ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าตนมีชีวิตอยู่อย่างอิสระมีความปลดปล่อยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดีปราศจากผลกระทบต่างๆ การคุณภาพมีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าตนมี โอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่าตนได้มีกิจกรรมในเวลาว่างเป็นต้น

5. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจการเงินและรายได้ที่มั่นคง เป็นต้น จากองค์ประกอบของชีวิตเหล่านี้ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะภูมิประเทศ คือ มีการเกิด มีแก่ มีเจ็บ และมีการตายจากไป จึงทำให้มนุษย์เกิดความต้องการด้านต่างๆ ที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อมุ่งความสำเร็จให้แก่ตนเองสืบต่อไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไว้ดังนี้

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิ์เสมอ กันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อายุห้าสิบและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 52 เด็กและเยาวชน มีสิทธิ์ในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิ์ได้รับความคุ้มครอง จากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิ์ได้รับการบำบัดฟื้นฟูในการณ์ที่มีเหตุดังกล่าว การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิ์ของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อสงวน และรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิ์ได้รับการดูแลและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ และมาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวโน้มนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

1. คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเรียนดูและให้การศึกษา ปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปีกแผ่นดิน สถานบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งด้วยส่งเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเพียงพอต่อไปได้

2. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตราฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

3. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกป้องระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากรุณาธิรัตน์ทรงเป็นประมุข

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐาน

คุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวโน้มฯลฯ แห่งรัฐ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ และเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ

6. ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึกรัก ความสอดคล้องกับแนวโน้มฯลฯ ของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดึงด้านและภูมิปัญญา ท้องถิ่น

สรุปกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายอันสูงสุด ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ผู้วัยจึงกล่าวได้ว่าในการพัฒนาทุกด้านที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยหลายด้าน เช่น การพัฒนาด้านการศึกษา การพัฒนาด้านสุขภาพ เป็นต้น

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ถือว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำเพื่อประโยชน์ทางคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากมนุษย์นั้นเอง เช่น ปัญหาจำนวนประชากรมากเกินพอตี ปัญหา สิ่งแวดล้อม ปัญหาทางสังคม รวมถึงค่านิยมต่างๆ ของสังคม ดังนั้นหากจะกล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตก็ควรพิจารณาที่องค์ประกอบคุณภาพชีวิตว่ามีสิ่งใดเป็นองค์ประกอบอยู่บ้าง ดังนี้

มีหลายหน่วยงานได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่าควรมีองค์ประกอบ แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

องค์การสหประชาชาติ มีแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต 9 องค์ประกอบคือ

1. ด้านสุขภาพ
2. ด้านการบริโภคอาหาร
3. ด้านการศึกษา
4. ด้านอาชีพและสภาพของงานที่ทำ
5. ด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย
6. ด้านหลักประกันทางสังคม
7. ด้านเครื่องนุ่งห่ม
8. ด้านสถานที่พักผ่อนและเวลาพักผ่อน
9. ด้านสิทธิมนุษยชน

โดยได้อธิบายเพิ่มเติมว่าสุขภาพเป็นองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบแรกที่มี ความสำคัญมาก สามารถชี้บ่งคุณภาพชีวิตได้อย่างดี การบริโภคอาหารด้วยครบทั้ง 5 ถูก สุขลักษณะ ได้รับการศึกษาตามเกณฑ์อายุ

อาร์ ซี ชาرم่า (Sharma) ผู้เชี่ยวชาญของยูเนสโก (Unesco) กล่าวถึง องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 5 ประการ คือ (ศิริ สามสุโพธิ์, 2536 : 34)

1. มาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living) หมายถึง มาตรฐานความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของประชากร เกี่ยวกับรายได้ต่อบุคคล สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย และการสังคมสงเคราะห์ สิ่งต่างๆ นี้ เป็นส่วนสำคัญทำให้มาตรฐานการครองชีพของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้

2. การเปลี่ยนแปลงของประชากร (Population Dynamics) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงประชากรอันเป็นผลมาจากการเกิด การตาย และการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย มีผลให้ประชากรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มจำนวนหรือลดลง การเปลี่ยนแปลงประชากรมีผลกระทบต่อสถานการณ์หลายด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการจัดบริการสาธารณูปโภค ปัจจัยต่างๆ ล้วนมีผลต่อคุณภาพชีวิต

3. ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio – Cultural Factors) มนุษย์มีอรวมกันมาก จำเป็นด้อง มีระบบ มีกฎเกณฑ์ที่เรียกว่า รูปแบบการปกครอง กฎหมาย และมีแนวปฏิบัติ อันเกิดจากความเชื่อและศรัทธาในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้การดำรงชีวิตร่วมกันมีความสงบสุข ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4. กระบวนการพัฒนา (Process of Development) การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยจะต้องการทำอย่างต่อเนื่องกันและสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม สภาพแวดล้อมและทรัพยากร ด้านคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศนั้น ประชากรแต่ละกลุ่มจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

5. ทรัพยากร (Resources) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจะมีผลทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตอยู่ในระดับสูง ประเทศไทยมีสภาพตั้งต้นดีก็จะมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับดี ดังนั้น ทรัพยากรจึงเป็นเครื่องกำหนดลักษณะประเทศไทยที่สำคัญและประเทศไทยที่ยากจะได้

จากการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังกล่าว สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็น 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางหลักที่ 1 การพัฒนา “เชิงรุก” มี 2 แนวทางย่อย

1. ปรับปรุงประสิทธิภาพการพัฒนา ทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

2. ปรับปรุงโครงสร้างการผลิต และการบริการ เพื่อลดดันทุนสร้างการผลิตซึ่งจะสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น แนวทางหลักที่ 2 การพัฒนา “เชิงแก้ปัญหาในอดีต” มี 1 แนวทางย่อย คือ การกระจายความเจริญ และสร้างความเป็นธรรมเพื่อให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากขึ้น

ดัชนีชี้วัด และการประเมินคุณภาพชีวิต

มีหลายหน่วยงานได้สร้างดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตไว้แตกต่างกัน ดังนี้
คณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมภาคพื้โนเอเชียแปซิฟิก (ESCAP) "ได้
กำหนดดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต ดังนี้"

1. เศรษฐกิจและการกระจายรายได้
2. การเรียนรู้ และวัฒนธรรมการดำรงชีวิต
3. ชีวิตการทำงาน

กลุ่มประเทศความร่วมมือพัฒนาการทางเศรษฐกิจยุโรป (OECD) "ได้กำหนดดัชนีชี้วัด
คุณภาพชีวิต ดังนี้"

1. การมีงานทำและคุณภาพชีวิตการทำงาน
 2. ความสามารถของบุคคลในการควบคุมสินค้าและบริการ
 3. การเรียนรู้ของบุคคล
- องค์การสหประชาชาติ กำหนดดัชนีชี้วัดการพัฒนามนุษย์ ดังนี้
1. อายุขัยเฉลี่ยของประชากร
 2. อัตราการรู้หนังสือของผู้ใหญ่
 3. จำนวนปีโดยเฉลี่ยที่ประชากรได้รับการศึกษา
 4. ดัชนีการรู้หนังสือ
 5. ดัชนีการได้รับการศึกษา
 6. ความสำเร็จในการรับการศึกษา
 7. รายได้ประชาชาติโดยรวม

ส่วนประเทศไทยมีการศึกษาทดลองกำหนดดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตตั้งแต่ พ.ศ. 2525
ซึ่งจะมีการกำหนดความจำเป็นพื้นฐาน (basic minimum need หรือ BMN หรือ จปฐ.)
เพื่อการดำรงชีวิตจะดีหรือไม่ดีนั้นด้วยอาศัยเครื่องชี้วัด โดยมีเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน
(จปฐ.) ซึ่งหมายถึง ความจำเป็น ขั้นต่ำสุด ที่ทุกคนในชุมชนควรจะมี หรือควรจะเป็นในช่วง
ระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้มีชีวิตที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขตามสมควร
การนำเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) มาเป็นเครื่องมือในการวัด เพื่อให้ประชาชนใน
หมู่บ้านทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองครอบครัวและชุมชนว่า บรรลุตามเกณฑ์ความ
จำเป็นพื้นฐานแล้วหรือไม่ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานับตั้งแต่การ
กำหนดปัญหาตามต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตลอดจนค้นหาสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหา
โดยใช้ข้อมูล จปฐ. ที่มีอยู่เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น

ตาราง 1 ดัชนีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) จะประกอบด้วย 9 หมวด 37 ดัชนีชี้วัด ดังนี้

หมวดที่ 1 อาหารดี (ประชาชนได้กินอาหารที่ถูกสุขลักษณะและเพียงพอ กับความต้องการของร่างกาย)

1. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนัก 3,000 กรัม ขึ้นไป
2. เด็ก 0-5 ปี ไม่ขาดสารอาหาร
3. เด็ก 6-14 ปี ได้รับสารอาหารครบ
4. ครัวเรือนไม่กินอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ดิบหรือสุกๆ ดิบๆ
5. ครัวเรือนกินอาหารที่มีฉลาก อย.
- หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม) 6. ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยคงทน 5 ปี
7. ครัวเรือนจดบ้านถูกสุขลักษณะ
8. ครัวเรือนมีและใช้ส้วมถูกสุขลักษณะ
9. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดดื่มเพียงพอ (5 ลิตร/คน/วัน)
10. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากสิ่งรำคาญ ที่เป็นอันตราย
- หมวดที่ 3 การศึกษาอนามัยถ้วนทั่ว (ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต)
11. หญิงดังครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด มีการตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนครบทตามกำหนด
12. หญิงดังครรภ์ได้รับบริการกำคอลอตและดูแลหลังคลอด
13. เด็กต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบตามเกณฑ์อายุ
14. เด็กประถมศึกษาได้รับวัคซีนครบ
15. ครัวเรือนมีความรู้เรื่องโรคเอดส์
16. ครัวเรือนรู้จักวิธีป้องกันโรคเอดส์
17. เด็ก 3-6 ปีทุกคน ได้รับบริการเลี้ยงดูถูกด้อง และเตรียมพร้อมก่อนวัยเรียน
18. เด็กวัยประถมศึกษาได้เข้าเรียนภาคบังคับ
19. เด็กจบภาคบังคับได้เรียนต่อระดับมัธยมศึกษา
20. เด็กไม่ได้เรียนต่อ ได้รับการฝึกอาชีพ
21. ครัวเรือนได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
22. คนอายุ 14-50 ปี อ่านออกเขียนได้

ตาราง 1 (ต่อ) ดัชนีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (ฉบับฯ.)

หมวดที่ 4 ครอบครัวปลดภัย (ประชาชนมีความมั่นคงปลดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน)

23. ครัวเรือนปลดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

24. ครัวเรือนปลดภัยจากอุบัติเหตุ

หมวดที่ 5 รายได้ดี (ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต)

25. ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่าคนละ 15,000 บาทต่อปี

หมวดที่ 6 มีลูกไม่มาก (ครอบครัวสามารถควบคุมช่วงเวลา และจำนวนของการมีลูกได้ตามต้องการ)

26. คู่สมรสใช้บริการคุณกำเนิด

27. คู่สมรสมีลูกไม่เกิน 2 คน

หมวดที่ 7 อยากร่วมพัฒนา (ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และการกำหนดชีวิตของตนเองและชุมชน)

28. ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านอย่างน้อย 1 กลุ่ม

29. คนไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยความบริสุทธิ์ใจ

30. ครัวเรือนร่วมรักษาสาธารณสมบัติและการพัฒนา

หมวดที่ 8 พาสูตรุณธรรม (ประชาชนมีการพัฒนาจิตใจของตนเองได้ดีขึ้น)

31. ครัวเรือนปฏิบัติศาสนกิจสม่ำเสมอ

32. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา

33. คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่

34. ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณี ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

35. คนอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือนหรือชุมชนหรือ สถาบัน

อื่นๆตารางหมวดที่ 9 บำรุงสิ่งแวดล้อม (ประชาชนมีจิตสำนึก และร่วมกันอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

36. ครัวเรือนได้ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

37. ครัวเรือนได้ร่วมป้องกันสิ่งแวดล้อม

ที่มา : วิไลลักษณ์ ตั้งเจริญ, 2544: 36-37

ถ้าบรรลุเกณฑ์ ฉบับฯ. ทั้ง 37 ข้อ นับได้ว่าบรรลุการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยสาเหตุที่ไม่จำเป็นและสามารถเข้าถึงบริการ สาธารณสุขที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอยู่ และสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างมีคุณภาพและเสียชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ชีวิตที่มีคุณภาพย่อมเป็นชีวิตที่ประสบความสมหวัง รู้จักยับยั้งความต้องการ ทางร่างกาย และความต้องการ ทางอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในขอบเขตที่พอดี สามารถใช้ความรู้ สดับปัญญาความรู้สึกนึกคิดของตนไม่เกินให้เกิดความเดือดร้อนเบียดเบี้ยนหรือให้โทษแก่บุคคลอื่น ในขณะเดียวกันบุคคลจะต้อง

มีการศึกษาสูงมีความขยันอดทนประกอบอาชีพที่สุจริต เป็นผลเมื่อมีศาสนานเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ทางใจมีระเบียบวินัยมีกกฎเกณฑ์ทางสังคมแสวงหาความรู้เพิ่มเติมรู้จักใช้ความคิดและ สติปัญญาแก้ไขปัญหาสุขภาพและการดำรงชีวิตของตนเองซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะของการมี คุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลในอีกรอบหนึ่งซึ่งมีแนวทางในการพัฒนา ดังต่อไปนี้

1. พัฒนากาย เพื่อมุ่งให้ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และความพิการใดๆ

2. พัฒนาทางอารมณ์ เพื่อมุ่งให้อารมณ์มีความสุขสงบร่าเริง ไม่มีความเครียด หรือวิตกกังวลต่อการเรียน หรือต่อการปฏิบัติงาน ในหน้าที่รับผิดชอบ มีแต่ความเจริญดู เจริญใจ มองโลกในแง่ดีตลอดไป

3. พัฒนาทางสังคม เพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีเกียรติ ได้รับการยกย่อง เคารพนับถือการยอมรับความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4. พัฒนาทางความคิด เพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีความต้องการที่จะรู้และเข้าใจในสิ่ง ต่างๆ มีความคิดสร้างสรรค์ในการคิดค้นหาวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหาทั้งหลาย ให้ด้วยอง ได้ดำรงชีพอยู่อย่างสุขสบาย

5. พัฒนาทางจิตใจ เพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อชุมชน เป็นที่พึงที่ยึด เห็นยิ่งๆ ใจ มีความมั่นใจว่าชีวิตนี้มีคุณค่ามีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีกว่าในอนาคต ได้รับ ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งหลาย

6. พัฒนาทางปัญญา เพื่อมุ่งให้เป็นคนมีความเฉลียวฉลาด สามารถคิดพิจารณา เรื่องต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งปัญญาจะแตกต่างในบุคคลได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการศึกษา เล่าเรียนมีความสนใจเอ้าใจใส่ต่อวิชาความรู้ที่ครูอาจารย์อบรมสั่งสอนเพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและนำไปพัฒนาชีวิตที่มีคุณค่าต่อไปภายภาคหน้า

7. พัฒนาทางวินัย เพื่อมุ่งให้เป็นคนมีระเบียบวินัยในตนเอง สามารถเคารพและ ปฏิบัติต่อภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้อยู่ในกรอบของข้อบังคับของกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้น ไม่ ประพฤติดน Soknok อกหักก่อทางการมีวินัยที่ดีนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้ ทรงมีทรงพระคุณว่า “คนที่มีระเบียบวินัยนั้นเป็นผู้ที่เข้มแข็ง เป็นผู้ที่หวังดีต่อตัวเอง เป็นผู้จะมี ความสามารถและนำไปพัฒนาชีวิตที่มีคุณค่าต่อไปภายภาคหน้า”

สรุป จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยังมีนักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ มีแนวคิดหรือ แนวทางที่แตกต่างกันออกไปบ้าง แต่แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตก็ยังมีความสอดคล้อง กับหลักความจำเป็นขั้นพื้นฐานอยู่หลายประการที่ให้ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความสำคัญของสุขภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความสำคัญของคุณภาพชีวิต

ศูนย์ประสานงานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (2532 : 19) กล่าวถึง ความสำคัญของคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิตที่ดีนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นจุดหมายปลายทางของบุคคล ชุมชนและประเทศชาติโดยส่วนรวม ประเทศได้หากประชากรในชาติโดยส่วนรวมต้องคุณภาพ แม้ว่าประเทศนั้นจะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เพียงใด ก็ไม่อาจทำให้ประเทศชาตินั้นเจริญและพัฒนาให้ทันหรือเท่าเทียมกับประเทศที่มีประชากรที่มีคุณภาพได้ คุณภาพของประชากรจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญและชี้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจะเจริญก้าวหน้ากว่าอีกประเทศดังเช่น ประเทศญี่ปุ่น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สภาพบ้านเมืองได้รับผลกระทบอย่างมาก แต่ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของประชากรญี่ปุ่น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สดปัญญา จึงทำให้ประเทศญี่ปุ่นยกระดับเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมได้อย่างรวดเร็ว

ดังนั้น จะเห็นว่าคุณภาพชีวิตมีความสำคัญต่อคนของเรา ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ทุกคนจึงควรรู้จักและเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตให้ถูกต้องและช่วยกันพัฒนาปรับปรุงตนของเรา ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพที่ดีร่วมกันได้ในที่สุด โดยธรรมชาติร่างกายของคนเราต้องมีการเจริญเติบโต มีความแข็งแรง เพื่อต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และจะต้องมีชีวิตที่ยืนยาว พอสมควร ซึ่งร่างกายจะด้องได้รับสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต 6 อย่าง ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อนการออกกำลังกายและการไม่มีโรคภัยไข้เจ็บชีวิตเป็นสิ่งมีค่ายิ่งกว่าทรัพย์สินใดๆ ทุกคนยอมรับษาและห่วงใยของตนของเราปรารถนาให้ดันเนื่องมีชีวิตที่ผาสุกจึงจำเป็นต้องรักษาสุขภาพอนามัยให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอสิ่งที่ประเมินค่ามีได้ของมนุษย์ก็คือ การมีสุขภาพทางกายดีปราศจากโรคภัยไข้เจ็บหรือการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุต่างๆ มีกล้ามเนื้อที่ทำงานได้ดีสามารถแบกภาระงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพร่างกายสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีสำหรับทางด้านจิตใจนั้น ก็สามารถทำงานสัมพันธ์กับด้านร่างกายได้อย่างแน่นแฟ้นจะแยกออกจากกันเป็นสัดส่วนมิได้ไม่มีความวิตกกังวล ไม่ถูกความเครียดมารบกวนและเราจะต้องยอมรับถึงสภาพชีวิตที่ตนเองเป็นอยู่ได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการเรียนการเล่นการทำงาน ความรับผิดชอบต่อครอบครัว นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความผาสุข ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นดังนั้น การที่บุคคลได้มีสุขภาพดี ย่อมเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย

ความหมายของการพัฒนา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของพัฒนาว่า “ทำให้เจริญ” ดังนั้นการพัฒนา จึงหมายถึง การทำให้เจริญ “การพัฒนา” หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือ การทำสิ่งเหล่านั้น ให้ดี

ขึ้นจริงขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่งการพัฒนามีความสัมพันธ์โดยตรงกับ ความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือการพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการ วางแผนไว้แล้ว คือ การทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมาย ว่าลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่ นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า สภาพเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้ว การเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดปัญหาในด้าน หนึ่งสอง เพียงแต่ว่าจะมีปัญหามาก หรือปัญหาน้อย ถ้าหากดีความหมาย การพัฒนาจะสามารถ ดีความหมายได้ 2 นัย คือ

1. การพัฒนาในความเข้าใจแบบสมัยใหม่ หมายถึง การทำให้จริงในด้านวัตถุ รูปแบบ และในเชิงปริมาณ เช่น ถนนทาง ดีกรีบ้านช่อง ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

2. การพัฒนาในแง่ของพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและ จิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอตี ซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิต โดยไม่เบียดเบี้ยน ทำลายธรรมชาติและ สภาพแวดล้อม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความหมาย การพัฒนา (Development) มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมายดังนี้ พัฒนาคืออย่างไรก่อน อีกเรื่องที่เราต้องทราบว่ามุ่งให้เกิดความเจริญมั่นคงก้าวหน้ามุ่งให้ทุกคนมีความสุขสนาย ดังนั้นทุกคน จึงมุ่งที่จะพัฒนาพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 อธิบายความหมายของ การพัฒนาว่า สมเด็จพระสังฆราชสกุลมหาสังฆปริญญา (หนังสือการพัฒนาด้วยมา จากประชาชน: เวทีชาวบ้าน 34) การพัฒนา หมายถึง การเดินโดยความเจริญความก้าวหน้า ความรุ่งเรือง การพัฒนา คือ การแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าอย่างเหมาะสมสมกมลกิ่นกับธรรมชาติ การพัฒนาเป็นสิทธิและหน้าที่ของทุกคน

การพัฒนา (Development) มีความหมายเป็นสองนัย ก็คือ

1. ในความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นหรือเริ่มทำสิ่ง ใหม่ ๆ ขึ้นมาและนำมาใช้เป็นครั้งแรก เช่นการคิดคันกระและไฟฟ้า การประดิษฐ์เครื่อง คอมพิวเตอร์

2. ในความหมายอย่างกว้าง การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ของระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้น โดยมีหลักที่ใช้ในการพิจารณา โดยมีจุดเน้นอยู่ที่ลักษณะของการพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณ คุณภาพ และ สิ่งแวดล้อม ทุกด้านให้ดีขึ้นหรือเหมาะสมกว่าสภาพที่เป็นอยู่เดิม

1. มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันไป

2. มีลักษณะเป็นผลลัพธ์ ซึ่งหมายความว่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง

3. มีลักษณะเป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะ

เปลี่ยนแปลงครั้ง ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อใด ใช้บประมาณและสิ่งสนับสนุนเท่าใด ครรับผิดชอบ

4. มีลักษณะเป็นวิชาการ ซึ่งหมายถึง การกำหนดขอบเขตและกลิ่นที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาการศึกษา

5. มีลักษณะที่ให้น้ำหนักต่อการปฏิบัติการจริงที่ทำให้เกิดผลจริง 6) การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ โดยมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ หรืออาจจะเกิดขึ้นเอง 7) มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด ซึ่งสามารถจะบอกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมากหรือน้อยเดียงได้ ในระดับใด

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่การกำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือ การเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า (Planned Change)

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

วิทยากร เชียงกฎ (2527) เขียนไว้ว่า การพัฒนาที่แท้จริงนั้น หมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความกินดีอยู่ดี ความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมและจิตใจอย่างสงบสันติ ซึ่งขึ้นอยู่กับการได้รับปัจจัยทางวัฒนธรรมเพื่อสนองความต้องการของร่างกาย ทั้งยังรวมความไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของคุณภาพชีวิต อันได้แก่ การศึกษา สิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิรช วิรัชนิภาวรรณ (2532) สรุปว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าและการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีสองส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งจะต้องมีทิศทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านความผาสุกของมนุษย์ในการดำรงชีวิตและการสร้างผลงานที่มีคุณค่าเรื่องความสุขและคุณภาพชีวิต ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ ความสุขของชีวิตได้มีการกล่าวกันมาด้วยคำว่า “幸福” แต่ก็เป็นความหมายในเชิง “จริยธรรม” ซึ่งเป็นความหมายที่ได้รับอิทธิพลและความคิดของทางตะวันตก ในการให้ความหมายในเชิงระบบของ “ความสุข” อริสโตรัลได้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางที่นำไปสู่ความผาสุกหรือที่เรียกว่า “Eduaeemonia” ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนให้เป็นคำพทสมัยใหม่คือ “Happiness” และได้นำมาทดลองรวมเข้ากับความคิดของนักปรัชญาตะวันตกด้วย ในช่วงปี พ.ศ.2483-2492 (ทศวรรษ 1940) รัฐบาลของประเทศไทยตะวันตกได้พัฒนาโดยภายในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยย่างเช่น ในปี พ.ศ.2478 ดร.เอส.ปาร์คส คัดแมน รัฐมนตรีผู้นับถือนิกายคริสต์เดียนแองโกลอ

เมริกัน ผู้มีชื่อเสียง "ได้ศึกษาความท้าทายของความสุขและค้นหา "ความสุข" ในมิติต่างๆ ของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมิติทางด้านสุขภาพ การเมือง การทำงานและค่าจ้าง ความรัก ชีวิตประจำวัน มิตรภาพ จินตนาการ ดนตรี วรรณกรรม สวัสดิการสังคม ตลอดจนด้านศาสนา

Maslow's Hierarchy of Needs พัฒนาการทางด้านแนวคิดและความหมาย ของคุณภาพชีวิตมีความเป็นมาอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี พ.ศ.2493-2502 (ทศวรรษ 1950) มาสโลว์ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์และได้พัฒนาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Maslow Hierarchy of Needs Theory) สรุปได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีรากฐานมาจากความต้องการ ซึ่งในเบื้องต้นลำดับไว้เป็น 5 ระดับ เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นดันแล้ว ก็จะมีความประถานาในขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับ แต่ถ้าความต้องการนั้นยังไม่ได้รับการตอบสนอง ก็จะเกิดความเครียด นำไปสู่แรงกระตุ้นให้เกิดแรงขับเคลื่อนハウบิชิกา หรือแสดงพฤติกรรมที่นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการเพื่อลดความตึงเครียดหรือตอบสนองความพึงพอใจนั้น การที่ผู้บริหารองค์กรภาครัฐเข้าใจเรื่องพฤติกรรมและความต้องการของมนุษย์ จะช่วยให้สามารถสร้างเหตุปัจจัยเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งในส่วนของการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร การให้บริการแก่ประชาชนและบุคลากรทำงานอย่างมีความสุข และมีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเอง และทำงานอย่างเต็มศักยภาพ

ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Maslow' Hierarchy of Needs Theory)

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการอาหาร น้ำ ดื่ม ที่พักอาศัยยารักษาโรค การพักผ่อนนอนหลับอุณหภูมิที่เหมาะสม ความต้องการทางเพศ
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เช่น ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยในการดำรงชีวิต และการประกันอาชีพ งานที่มั่นคง บ้านเรือน บ้านญา ประกันชีวิต เป็นต้น
3. ความต้องการความรักและการเป็นที่รัก (Love/ Belongingness Needs) เช่น การมีครอบครัว เพื่อน คนรัก การเป็นสมาชิกหรือมีความสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคม หรือชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่ม สมาคมวิชาชีพ เป็นต้น
4. ความต้องการการยอมรับและยกย่อง (Esteem Needs) ความต้องการในขั้นนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ขั้นพื้นฐาน (Lower Level Needs for the Respect) ได้แก่ คนได้รับการยอมรับนับถือ สถานภาพการเป็นที่สนใจศักดิ์ศรี การมีชื่อเสียง การมีอิทธิพล เป็นต้น นอกจากความต้องการขั้นพื้นฐานดังกล่าวแล้ว ในระดับของความต้องการได้รับ การยอมรับ และการยกย่องนี้ยังมีระดับความต้องการในระดับสูงขึ้นไป (Higher Level Needs for the Respect of Others) ได้แก่ ความเชื่อมั่นในงาน สมรรถนะ ความสำเร็จการเป็นแบบอย่าง ความเป็นอิสระ เป็นต้น

5. ความต้องการความสำเร็จและการประจักษ์ในตน (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการในขั้นสูงสุดของพัฒนาการแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ โดยปกติความต้องการระดับนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการในระดับด้าน ได้รับการตอบสนองแล้ว Self Actualization Needs เป็นความต้องการที่จะเข้าใจตนเอง ความสามารถที่จะบรรลุถึงศักยภาพที่สูงสุดของตนเอง Maslow ได้อธิบายความต้องการในข้อนี้ว่า “อะไรที่มนุษย์สามารถจะเป็นได้เขาจะต้องเป็นสิ่งนั้น (What a man can be, he must be)

ผู้บริหารองค์กรอาจใช้แนวคิดทฤษฎีของมาสโลว์ในการพัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรในองค์กรควรทราบความต้องการของพนักงานว่ามีความต้องการอยู่ในลำดับขั้นใด และจัดโครงสร้าง/กิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนที่แตกต่างกัน โดยความต้องการทั้ง 5 ระดับ/ขั้น ของมาสโลว์ จะแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ความต้องการลำดับดัน (Lower-Order Needs) ประกอบด้วย ความต้องการด้านร่างกาย และความต้องการความปลอดภัย เช่น การจัดสถานที่ทำงาน ชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม การจ่ายค่าจ้าง สวัสดิการ ความมั่นคง ความปลอดภัยในการทำงาน เป็นต้น

ส่วนความต้องการในลำดับที่สูงกว่า (Higher-Order Needs) เป็นความต้องการตอบสนองภายในหรือจิตใจ ประกอบด้วย ความต้องการทางสังคม ความต้องการเกียรติยศ และความต้องการให้ความคิด ความฝันของตน เป็นจริง เช่น หัวหน้าให้ความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกน้อง การจัดกิจกรรมสันทนาการให้กับพนักงาน การยกย่องพนักงาน การเลื่อนตำแหน่ง การให้อิสระในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการทำงาน การให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเปิดโอกาสให้พนักงาน มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน เป็นต้น

ประวัติโรงเรียนตำราเวนชัยแคนบ้านลาดเรือ

เดิมโรงเรียน ศชด.บ้านลาดเรือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ต.บ่อภาค อ.ชาติสาร จ.พิษณุโลก พิกัด ได้จัดตั้งเมื่อ 22 ต.ค. 2516 โดยความร่วมมือของผู้ใหญ่บ้านบ้านลาดเรือ นายสิน ศิริ ได้บริจาคที่ดินประมาณ 6 ไร่ ให้เป็นสถานที่ก่อสร้างโรงเรียน คณะครุ - ราชภรรบ้านลาดเรือ ร่วมกันจัดสร้างอาคารเรียนแบบชั่วคราว หลังคามุงหญ้าแฟก ไม่มีฝ้าจำานวน 1 หลัง ขนาด 3 ห้องเรียน สาเหตุของการจัดสร้างโรงเรียน ศชด.แห่งนี้นั้น เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล คมนาคมและหมู่บ้านอยู่ห่างจากโรงเรียนของการประถมศึกษา เด็กในหมู่บ้านไม่มีโรงเรียนที่จะเรียน ผู้ใหญ่บ้านและราชภรร จึงทำเรื่องขอรับการจัดตั้งโรงเรียน จาก กก.ศชด. เขต 6 จ.ตาก พร้อมขอรับการสนับสนุน ครุ ศชด. มาทำการสอนในระยะแรก จำนวนนักเรียนเมื่อครั้งทำการเปิดโรงเรียนครั้งแรกประมาณ 30 คน กองกำกับการตำราเวนชัยแคน เขต 6 จ.ตาก ได้สนับสนุน ครุ ศชด. พร้อมทั้งอุปกรณ์การเรียนการสอน เครื่องแบบนักเรียน เครื่องกีฬา และเวชภัณฑ์ยาภัณฑ์ เพื่อบริการประชาชนที่เจ็บป่วย โรงเรียนได้ทำการสอนและมีความเจริญก้าวหน้ามาเรื่อยๆ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2519 ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิດส์ ได้มาคุกคามและใช้เส้นทางในการติดต่อกันในช่องทางนี้ จึงทำให้โรงเรียนดังกล่าวทำการสอนชั่วคราวเป็น

ระยะเวลา 5 ปี ต่อมา เมื่อเดือน พฤษภาคม 2523 ผู้ใหญ่บ้านและราชภรรมานาดเรือ ได้ทำหนังสือถึง บก.ร้อย 5 ดชด. (กองร้อยตำรวจราบทามแขวงที่ 315 กก.ดชด.31) เพื่อให้ส่งครุดชด. ไปทำการสอนที่โรงเรียน ดชด.บ้านนาดเรือ เนื่องจากต้องการให้นุตรหวานของตนมีความรู้ ประกอบกับทาง กก.ดชด.เขต 6 ได้รับเงินพระราชทานจากสมเด็จพระบรมราชชนนีศรีสังวาลย์(สมเด็จย่า) จำนวน 20,000 บาท (สองหมื่นบาทถ้วน) เพื่อทรงโปรดให้สร้างโรงเรียน ดชด. บ้านนาดเรือ ทาง ร.ต.อ. สุพน ทองศรี พบ.ร้อย 5 จึงได้ดำเนินการก่อสร้างต่อเดิมห้องเรียนเพิ่มขึ้นอีก 3 ห้องเรียน รวมเป็น 6 ห้องเรียน แต่ยังไม่แล้วเสร็จ ทาง กก.ดชด.เขต 6 ได้จัดส่ง ครุ ดชด. 2 นายและครุพลเรือน 1 นาย มาทำการสอนที่โรงเรียน ดชด.บ้านนาดเรือ เมื่อ 22 กันยายน 2523 โดยทำการสอนตามหลักสูตรของการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2521 เมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2525 ผกค.ได้เข้ามาหาเสบียงในหมู่บ้านนาดเรือ และได้มารที่บ้านพักครุและได้พูดคุยกันและบอกกับครุห้ามมิให้ครุที่เป็น ดชด. ทำการสอน เพราะเกรงว่าจะเป็นผู้ห้ามนำ และนำข่าวไปรายงานผู้บังคับบัญชาและหน่วยเหนือทราบสำหรับครุพลเรือนให้ทำการสอนได้ และได้บอกว่าถ้าไม่ปฏิบัติตามจะจัดการขึ้นเด็ดขาด " จึงทำให้การเรียนการสอนหยุดไปประมาณ 1 เดือน ทาง กก. ดชด.เขต 6 ทราบข่าวจึงได้จัดกำลังเจ้าหน้าที่ ดชด.จำนวนหนึ่ง มาคุยรักษาความปลอดภัยให้กับครุที่ทำการสอน

เกียรติประวัติที่ผ่านมาในโรงเรียนดชด.บ้านนาดเรือ

เดือนกรกฎาคมที่ 1 เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2533 นับเป็นวันประวัติศาสตร์ของโรงเรียน โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโรงเรียน ดชด. บ้านนาดเรือ พร้อมกับทรงพระราชทานของขวัญให้กับครุและนักเรียนทุกคน พร้อมกันนี้ พระองค์ทรงพระกรุณาปiously ด้นบนนุพันธ์สามพราน ไว้บริเวณด้านหน้าอาคารเรียน จำนวน 1 ตัน นับว่าพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมีได้

เดือนกรกฎาคมที่ 2 เมื่อ 27 ธันวาคม 2543 ทรงพระราชทานของขวัญให้กับคณะครุ และนักเรียนทุกคนและทรงฉายพระรูปร่วมกับคณะครุและนักเรียน ซึ่งนับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมีได้

เดือนกรกฎาคมที่ 3 เมื่อ 22 ธันวาคม 2549 ทรงพระราชทานของขวัญให้กับคณะครุและนักเรียนทุกคนและทรงฉายพระรูปร่วมกับคณะครุและนักเรียน ซึ่งนับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมีได้

เดือนกรกฎาคมที่ 4 เมื่อ 17 พฤษภาคม 2545 ทรงพระราชทานของขวัญให้กับคณะครุ และนักเรียนทุกคนและทรงฉายพระรูปร่วมกับคณะครุและนักเรียน ซึ่งนับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมีได้

ปัจจุบัน ร.ร.ดชด.บ้านนาดเรือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลลากา อำเภอชาติธรรม จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในความรับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจนครบาลแขวงที่ 31 ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สามารถปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

และมีสัมฤทธิผลเท่าเทียมกับโรงเรียนของการประถมศึกษา และโรงเรียนได้จัดการเรียน การสอน 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2551

การคมนาคม

ระยะทางจาก ศาลากลางจังหวัดถึงโรงเรียน ดชด.บ้านลาดเรือ ระยะทาง 138 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 2.30 ชั่วโมง ถนนลาดยาง 138 กิโลเมตร

เขตบริการการศึกษา

บ้านลาดเรือ หมู่ที่ 3 ตำบลป้อภาค ระยะทางจากหมู่บ้านถึงโรงเรียน 1 กิโลเมตร จำนวนครัวเรือน 120 ครัวเรือน ประชากร 381 คน เชื้อชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ภาษาที่ใช้ ในชีวิตประจำวัน ภาษาถิ่น(ลาว) ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายสมชาย สินธุญ

ตาราง 2 จำนวนบุคลากรครู และนักเรียน

ชั้น	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนนักเรียน		รวม
		ชาย	หญิง	
อนุบาล	1	13	12	25
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	1	2	3	5
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	1	4	4	8
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	1	5	5	10
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	1	1	0	5
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	1	4	2	3
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	1	4	14	4
รวม	7	34	26	60

- ที่มา : รายงานประเมินตนเองของโรงเรียนสำหรับตรวจสอบนักเรียน (SAR)
 บุคลากรครูในโรงเรียน มีครู จำนวน 7 คน ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 2 คน ประกอบด้วย
- ร.ต.ต.นิยม ชัยพรเมียว อายุ 43 ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท ศาสนา พุทธ ประสบการณ์ เป็นครูมาแล้ว 19 ปี เป็นครูอยู่โรงเรียนนี้ 9 ปี
 - ด.ต.ประทีป ชูช่วย อายุ 43 ปี คุณวุฒิ ปริญญาโท ศาสนาพุทธ ประสบการณ์เป็นครูมาแล้ว 18 ปี เป็นครูอยู่โรงเรียนนี้ 1 ปี
 - จ.ส.ต.คมกฤษ พิมพิลา อายุ 35 ปี คุณวุฒิ ปริญญาตรี ศาสนาพุทธ ประสบการณ์ เป็นครูมาแล้ว 12 ปี เป็นครูอยู่โรงเรียนนี้ 12 ปี
 - ส.ต.อ.วิจาร จันท์ อายุ 33 ปี คุณวุฒิ ปวส. ศาสนาพุทธ ประสบการณ์ เป็นครูมาแล้ว 7 ปี เป็นครูอยู่โรงเรียนนี้ 7 ปี

5. ส.ต.ท.หญิง นิติมา คงชนะคินทร์ อายุ 30 ปี คุณวุฒิ ม.6 ศาสนาพุทธ ประสบการณ์เป็นครูมาแล้ว 4 ปี เป็นครูอยู่โรงเรียนนี้ 4 ปี

6. ส.ต.ท.พิพัฒพงษ์ กุลอินทร์ อายุ 29 ปี คุณวุฒิ ม.6 ศาสนา พุทธ ประสบการณ์เป็นครูมาแล้ว 2 ปี เป็นครูอยู่โรงเรียนนี้ 1 ปี

7. ส.ต.ต.หญิงพนมพร มั่นหมาย อายุ 26 ปี คุณวุฒิบัณฑิตศิริ ศาสนาพุทธ ประสบการณ์เป็นครูมาแล้ว 8 เดือน เป็นครูอยู่โรงเรียนนี้ 8 เดือน

8. นางภัทรรัต ขันป้อง อายุ 34 ปี คุณวุฒิ ม.6 ศาสนา พุทธ อยู่โรงเรียนนี้ 8 ปี หน้าที่ผู้ดูแลเด็ก

9. นางสาวนิชกานต์ อ่อนปัสสา อายุ 19 ปี คุณวุฒิ ม.3 ศาสนาพุทธ อยู่โรงเรียนนี้ 2 เดือน หน้าที่ผู้ดูแลเด็ก

บทบาทหน้าที่โรงเรียนต่อการจัดการเรียนรู้

วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม และ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ปรัชญา

สร้างภูมิปัญญา พัฒนาคุณภาพชีวิต สัมฤทธิ์ผลความมั่นคง

การกิจหน้าที่ด้านการศึกษา ของโรงเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์และคิดแก้ปัญหา

3. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้ทันสมัย และพ odioเพียงในการจัดการเรียนรู้ระดม ทรัพยากรในชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. ส่งเสริมให้ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา

6. ส่งเสริมการนำแนวคิดการสอนและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

7. สนับสนุนการอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ที่จำเป็น ของผู้เรียน

8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์

9. สร้างจิตสำนึกรักการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี และภูมิใจในความเป็น

ไทย

10. ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีวินัยคิดมั่นในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

11. ปลูกฝังผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมอันพึงประสงค์
ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน / ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน

1. ดำเนินการตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยะที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559 เป้าหมายสูงสุดคือ

2. เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร มีโภชนาการดี สุขภาพแข็งแรง มีความซื่อสัตย์ เสียสละสามัคคี และเมตตาผู้อื่น มีความรู้และทักษะทั้งทางวิชาการ และการอาชีพที่เป็นภูมิฐาน ของการพึ่งตนเองและพัฒนาท้องถิ่น นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้น ตามศักยภาพของตนเอง เป็นคนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

งานโครงการตามพระราชดำริ 8 โครงการ

1. โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
2. โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา
3. โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร
4. โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์
5. โครงการฝึกอาชีพ
6. โครงการส่งเสริมสหกรณ์
7. โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน
8. โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านความมั่นคง

1. ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ
2. มีอาชีพที่สร้างรายได้ มั่นคง ยั่งยืน พึ่งตนเอง
3. มีรายได้ตามสมควรแก้อัตราภาพ
4. ระบบเศรษฐกิจพอเพียง
5. ลดการใช้สารเคมีทุกชนิด
6. ประชาชนมีคุณภาพ มีสุขภาพจิตที่ดี สุขภาพกายที่แข็งแรง
7. ชุมชนมีความสามัคคี เชื่อมแข็งพึ่งตนเองได้
8. ชุมชนปลอดยาเสพติดชุมชนมีจิตสำนึกรักษาดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. อนุรักษ์สืบสาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
10. สร้างจิตสำนึกรักในความเป็นไทย รักแผ่นดินไทย รักท้องถิ่น

11. ยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

12. มีจิตสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตนตามรัฐธรรมนูญการปกครอง

14. ความมั่นคงด้านการป้องกันประเทศ

15. สร้างจิตสำนึกในสิทธิและหน้าที่ในการป้องกันประเทศ

16. สร้างชุมชนให้มีประสิทธิภาพด้านการช่วยเหลือ

17. สร้างความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนและเขตบริการการศึกษาของโรงเรียน

18. การป้องกันการแทรกซึมตามแนวชายแดน

ด้านการพัฒนาบุคลากร

1. มีการพัฒนาให้ความรู้เสริมให้กับบุคลากรให้ทันเหตุการณ์ในสถานการณ์ปัจจุบัน

2. จัดทำแผนฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรครูในเรื่องด่าง ๆ

ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

1. จัดการเรียนการสอนทุกรายวิชาตามหลักสูตรและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสาร

ปฏิบัติจริง

2. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการบริหารและการจัดการ

1. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาในรูปแบบคณะกรรมการ

สถานศึกษา

2. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

3. สร้างขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคลากร

4. สร้างระบบประชาธิปไตยในโรงเรียน

แนวทางราชดำเนินการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้โดยเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถไปทรงเยี่ยมราชภาระในพื้นที่ชนบทและท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกลทั่วทุกภาคของประเทศไทยทรงพบว่ามีราชภารกิจเป็นจำนวนมากที่ยังอยู่ในภาวะยากลำบาก โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับโอกาสในการศึกษาพัฒนาเท่าเทียมกันทุกคน ทำให้สนพระทัยและมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือราชภารกิจให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นใน ปี พ.ศ. 2523 พระองค์จึงทรงเริ่มงานพัฒนาของพระองค์เองด้วยการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีโอกาสได้รับความรู้และฝึกฝน

ดูเองสามารถพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งและพึงตนเองได้ พร้อมที่จะเชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเป็นแนวทางสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนของ การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงยึดเป็นแบบอย่างมาโดยตลอด

การทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารของสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยใช้การศึกษาเป็นหลักในการทำงานพัฒนาดังนั้นการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามแนวพระราชดำริจึงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนอย่างสมดุลกัน ทั้งด้านพุทธศึกษาคือความรอบรู้วิชาการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการศึกษาเรียนรู้ ต่อไป ด้านจริยศึกษา คือ การมีศีลธรรมจรรยาทที่ดีมีความซื่อสัตย์ต่อคนเองและผู้อื่น มี ความรับผิดชอบต่อหน้าที่มีสำนึกรักที่ดีต่อส่วนรวม ด้านหัดศึกษา คือ ความรู้และทักษะในการทำงานมีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดีต่องานและเห็นคุณค่าของการทำงาน และด้านผลศึกษา คือ การมีสุขภาพแข็งแรงการกินอาหารที่ถูกต้องและการออกกำลังกาย ให้เหมาะสมรวมทั้งความสะอาดและสุขาภิบาลด้วย

หลักการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงใช้ในการดำเนินงาน พัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นฐานของการพัฒนาทั้งนี้เพื่อสถานศึกษา
 - 1.1 เป็นสถานที่ที่รวมเด็กในวัยเรียนของชุมชน ทำให้เข้าถึงเด็กได้ง่ายและ ครอบคลุมได้ทั้งหมด ง่ายต่อการดำเนินงาน
 - 1.2 เป็นสถานที่ที่มีผู้มีความรู้ คือครุชีวีเป็นแกนสำคัญในการถ่ายทอดให้เด็กได้ พัฒนาความรู้และทักษะต่างๆ
 - 1.3 เป็นสถานที่ที่คุณในชุมชนเข้าถึงได้ง่าย
 - 1.4 เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้
2. การพึงตนของทรงเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้ได้รับ ความรู้และฝึกฝนทักษะทั้ง 4 ด้าน คือพุทธศึกษา จริยศึกษา หัดศึกษาและผลศึกษา ซึ่งเป็น ความรู้และทักษะที่นำไปใช้ได้ในชีวิตจริงและในที่สุดสามารถดำเนินการพัฒนาได้ด้วยตนเอง
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมในทุกกิจกรรมของ โรงเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการลงมือปฏิบัติความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ จะถูก ถ่ายทอดลงสู่ชุมชนนำไปใช้พัฒนาชุมชนของตนเองได้เป็นการเสริมสร้างพลังและ ความเข้มแข็ง ของชุมชนนำไปสู่การพึงตนของทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน
4. การใช้ทรัพยากร่วมกันอย่างประยุตและเกิดประสิทธิผลสูงสุดในการดำเนินการ พัฒนาในบางครั้งจำเป็นต้องเสริมหรือสนับสนุนในส่วนต่างๆ ที่ชุมชนขาดแคลน ดังเช่น เทคโนโลยี ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณดำเนินการ บางส่วนทั้งหมดนี้จำเป็น

ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายในห้องภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งจะต้องมีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพไม่ให้เกิดความช้าช้อนกันแต่สามารถสนับสนุนซึ่งกันและกันได้

ในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารนั้นมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงขยายขอบเขตของงาน เพื่อให้ครอบคลุมสภาพปัญหาต่างๆ ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่และสถานการณ์ของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งพื้นที่ในการทำงานก็เพิ่มขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมถึงคนที่มีความขาดแคลนหรือมีภาวะยากลำบากมากขึ้น พร้อมกับผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่ให้การสนับสนุนงานพัฒนาของพระองค์ท่าน ก็เพิ่มขึ้นตามลำดับ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจึงโปรดเกล้าฯ ให้สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางให้ทุกภาคส่วนสามารถดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน โดยได้เริ่มจัดทำขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ.2535 พร้อมกันนี้ได้จัดทำระบบข้อมูล เพื่อใช้ในการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลความสำเร็จของงานพัฒนา อีกทั้งยังใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิธีการทำงานต่อไปด้วย เพื่อให้งานพัฒนาของพระองค์บรรลุผลสูงสุดต่อเด็กและเยาวชนรวมทั้งประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ให้ได้อย่างเท่าเทียมกันทุกคนเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะทางวิชาการและการอาชีพอย่างต่อเนื่องแต่คุณภาพของการศึกษายังคงเป็นปัญหา สำหรับการปลูกฝังหลักการสหกรณ์และการสร้างลักษณะนิสัยตามอุดมการณ์สหกรณ์นั้น มีการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์นักเรียนในทุกโรงเรียน โดยพยายามผลักดันให้เด็กทุกคนได้สมควรเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์นักเรียนและมีโอกาสหมุนเวียนกันฝึกการทำงานโดยเป็นกรรมการสหกรณ์อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติการฝึกหัดดังกล่าวยังไม่กระจายตัวเนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนกรรมการสหกรณ์และการฝึกทำบัญชีต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ พอกสมควรโรงเรียนจึงมักจะเลือกเด็กที่มีความสามารถฝึกปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่

**วัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559**

1. เป้าหมายสูงสุด

ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาไว้ดังนี้

“เด็กและเยาวชนมีโภชนาการดีสุขภาพแข็งแรง ใฝ่เรียนรู้ซึ่งสัตย์จริงและอดทน
มีความรู้และทักษะทางวิชาการและการอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตรักและห่วงเห็น
ทรัพยากรธรรมชาติภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทยและมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาชุมชนและประเทศชาติได้”

2. วัตถุประสงค์

เพื่อให้เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารได้รับโอกาสในการพัฒนาและมีคุณลักษณะที่
พึงประสงค์ตามเป้าหมายสูงสุดอันจะช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์
ของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารีฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559 ไว้ดังนี้

**วัตถุประสงค์ที่ 1 ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชน
เริ่มต้นแต่ในครรภ์มารดา**

**วัตถุประสงค์ที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็ก
และเยาวชน**

**วัตถุประสงค์ที่ 3 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการเรียนรู้ทาง
วิชาการ**

วัตถุประสงค์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ

**วัตถุประสงค์ที่ 5 ปลูกฝังจิตสำนึกรักและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนใน
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**

**วัตถุประสงค์ที่ 6 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบ
ทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น**

3. กลุ่มประชากรและพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนา

กลุ่มประชากรเป้าหมาย ได้แก่

1. เด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดาจนถึงเยาวชนในวัยศึกษาเล่าเรียนทั้งที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร
ห่างไกลการคมนาคม หรืออยู่ในที่ที่มีสภาพภูมิศาสตร์ลำบากขาดแคลนหรือในที่ประสบ
ปัญหาภัยพิบัติต่างๆ หรือที่อยู่ในสภาพะที่ทำให้ได้รับโอกาสไม่เท่ากับเด็กปกติโดยทั่วไป

2. เด็กและเยาวชนอื่นๆ ตามพระราชประสงค์

พื้นที่เป้าหมาย ประกอบไปด้วย

1. โรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลฯ แห่งนี้
2. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษาระบบท้องถิ่นและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม๔ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
5. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
6. หมู่บ้านในเขตบริการการศึกษาของสถานศึกษาข้างต้น
7. พื้นที่อื่นๆ ตามพระราชบัญญัติ

4. เป้าหมายและกรอบการดำเนินงาน

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฉบับที่ 4 นี้ได้กำหนดเป้าหมายและกรอบการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ทั้ง 6 ข้อไว้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่ในครรภ์มาตรา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงตระหนักรถึงความสำคัญของการดูแลภาวะโภชนาการของเด็ก ตั้งแต่อยู่ในครรภ์และเด็กแรกเกิดซึ่งเป็นช่วงวิกฤตที่สุดในวงจรชีวิตการขาดสารอาหารของแม่ที่ตั้งครรภ์จะส่งผลทำให้เด็กในครรภ์และเด็กแรกเกิดมีภาวะโภชนาการบกพร่องดังจะเห็นได้จากน้ำหนักแรกคลอดของเด็กจะต่ำกว่า 2,500 กรัม เด็กเจริญเติบโตและมีพัฒนาการช้าลงกันรวมทั้งความสามารถในการเรียนรู้มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและเสียชีวิตสูง เป็นเด็กแคระแกร็นน้ำหนักตัวน้อยเมื่อเดินได้เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ก็จะเป็นหนุ่มสาวที่ขาดอาหาร เป็นแม่ดังครรภ์ที่น้ำหนักตัวน้อย ส่งผลให้เด็กในครรภ์ขาดอาหารต่อไป และในปัจจุบันจากการรายงานเชิงระบาดวิทยาพบว่าการมีน้ำหนักแรกคลอดต่ำ (low birth weight) ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อการเกิดโรคอ้วนและโรคที่ไม่ดีต่อเรื่องที่กล้ายเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็วจากนี้ในการดูแลเด็กที่ขาดสารอาหารโดยมุ่งเน้นที่เฉพาะการเพิ่มน้ำหนัก เพื่อให้ได้เกณฑ์น้ำหนักตัวโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มส่วนสูง อาจทำให้พบเด็กที่มีการขาดสารอาหารอย่างเรื่องที่เดียวแต่จากกล่าวไปนี้เป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบหราวนความดันโลหิตสูง ดังนั้นเพื่อไม่ให้เป็นการแก้ไขปัญหาด้านหนึ่ง แต่ก่อให้เกิดปัญหาอีกด้านหนึ่งการมองปัญหาโภชนาการของเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารในอนาคต จึงควรมองทั้งสองด้าน คือ ทั้งด้านขาดและ

เกินอันจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

นอกจากปัญหาโภชนาการแล้ว ในบางพื้นที่ตามแนวชายแดนที่เป็นพื้นที่เสี่ยงเด็กและเยาวชนรวมทั้งประชาชน ต้องประสบกับการเจ็บป่วยจนถึงขั้นเสียชีวิตด้วยโรคติดต่อที่สำคัญ เช่น โรคมาลาเรียเป็นต้นพื้นที่เหล่านี้หลายแห่งบริการของรัฐยังเข้าไม่ถึง ดังนั้น แนวพระราชดำริในการแก้ไขปัญหา จึงพยายามให้บุคลากรครูที่อยู่ประจำในพื้นที่ ทำหน้าที่ให้บริการแก่ผู้ป่วยเบื้องต้นเป็นการเสริมการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อช่วยบรรเทาความรุนแรงและป้องกันการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นได้

เป้าหมาย

- 1.เด็กดังแต่ในครรภ์มารดาทุกคนได้รับบริการเบื้องต้นจนเกิดродปลอดภัย
- 2.เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการส่งเสริมด้านโภชนาการและมีพัฒนาการตามวัย
- 3.เด็กทุกคนได้รับอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการและถูกสุขลักษณะและได้ดีมีประโยชน์อย่างน้อยวันละ 1 แก้วทุกวันที่เรียน
- 4.เด็กทุกคนมีน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของเด็กไทยและมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
- 5.ลดอัตราคอพอกในนักเรียนประถมศึกษาลงจนไม่เป็นปัญหาสาธารณสุข
- 6.ลดอัตราป่วยด้วยโรคมาลาเรียและโรคหนองพยาธิในนักเรียนลงจนไม่เป็นปัญหาสาธารณสุข
- 7.เด็กและเยาวชนทุกคนมีพฤติกรรมในการเลือกบริโภคอาหารที่เหมาะสม
- 8.เด็กและเยาวชนทุกคนมีสุขนิสัยที่พึงประสงค์
- 9.นักเรียนดังแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้นไปได้รับการเตรียมความพร้อมในการเป็นพ่อและแม่ที่ดี

กรอบการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบริการเบื้องต้นในการดูแลเด็กดังแต่ในครรภ์มารดาและจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเดาะและ ควบคู่กับการบริการศึกษาในโรงเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าโรงเรียน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพของตนเองในการดูแลเด็กดังแต่ในครรภ์มารดาและการพัฒนาสภาวะแวดล้อมภายในชุมชนที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี
3. พัฒนาวิธีการจัดกิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเดาะและชั้นอนุบาล เพื่อให้เด็กปฐมวัยสามารถเรียนรู้โดยไม่รู้ตัวและมีพัฒนาการได้เต็มศักยภาพ
4. จัดบริการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการและสะอาดถูกสุขลักษณะและอาหารเสริมน้ำเพื่อให้เด็กได้พัฒนาแบบแผนการบริโภคอาหารที่พึงประสงค์ตามหลักโภชนาการและสุขนิสัยที่พึงปฏิบัติตามหลักสุขागิบาลอาหาร
5. ส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไฮโอดินในการปรุงอาหาร

6. พัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้อืดต่อการมีสุขภาพดี

7. ส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ

8. พัฒนาระบบเฝ้าระวังทางโภชนาการให้มีประสิทธิภาพ

9. จัดบริการตรวจวินิจฉัยโรคมาลาเรียและโรคหนองพยาธิและให้การรักษาเบื้องต้น และจัดกระบวนการเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันตนเองจากการติดเชื้อโดย การร่วมมือของชุมชน

10. จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นปัจจัยอืดต่อ การมีสุขภาพดีในเรื่องสุขบัญญัติโภชนาบัญญัติสุขากินอาหารและสิ่งแวดล้อม การออกกำลังกายและการกีฬาที่เหมาะสมสุขภาวะทางจิตโรคโภชนาการ เช่น โรคขาดโปรดีน และผลลัพธ์ โรคขาดสารไอโอดีน โรคขาดวิตามินเอ โรคโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก โรคอ้วนและโรคติดต่อที่สำคัญในท้องถิ่น เช่น โรคมาลาเรีย โรคหนองพยาธิ เป็นต้น

11. พัฒนาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพแม่และเด็กให้เหมาะสม กับบริบทของชุมชนและเหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องการมีครอบครัว ที่เป็นสุขและการสร้างสังคมที่ดี

วัตถุประสงค์ที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ เด็กและเยาวชน นอกจากการเตรียมเด็กและเยาวชนในด้านโภชนาการและสุขภาพแล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นว่าเด็กและเยาวชนทุกคน ควรได้รับการศึกษา เพราะนอกจากจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนควรจะได้รับอย่าง เท่าเทียมกันแล้วการศึกษายังเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้และ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองเป็นคนมีคุณภาพของครอบครัวและสังคมส่วนรวม แม้หน่วยงานทางการศึกษาได้พยายามจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ก็ยังไม่ สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึงและสนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการของเด็กและ เยาวชนต้อยโอกาส ซึ่งครอบคลุมกลุ่มที่ยากจนกลุ่มที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถเข้าถึงบริการ ได้กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยกลุ่มพิการหรือมีความบกพร่องทางร่างกาย สถ. ปัญญา อารมณ์ นอกจากนี้กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษก็ยังขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญ ใน การจัดการเรียนการสอน ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ไม่ได้โอกาสในการพัฒนาเรียนรู้ เดิมตามศักยภาพของตนเองดังนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงพระราชทานความช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ให้ครอบคลุม เด็กและเยาวชนกลุ่มต่างๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะ พัฒนาตนเองเดิมตามศักยภาพเดิมโดยเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติได้

สำหรับเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแต่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อ ในระดับสูง อาจเนื่องมาจากครอบครัวมีฐานะยากจนและในชุมชนไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอน

ในระดับสูงก็ยังได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้นโดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารพระราชทานทุนการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนเหล่านี้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นจนสุดศักยภาพของแต่ละคนและสามารถพัฒนาตนเองเป็นคนมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นของประเทศไทยต่อไป

เป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชนด้อยโอกาสมีโอกาสเข้าถึงและได้รับบริการทางการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น

2. อัตราการเรียนต่อของนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ในแต่ละระดับการศึกษาเพิ่มขึ้น
กรอบการดำเนินงาน

1. สนับสนุนการจัดตั้งสถานศึกษาหลากหลายรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และชุมชนพัฒนาปรับปรุงอาคารให้มีจำนวนเพียงพอ กับจำนวนเด็กและมีความปลอดภัยพร้อมทั้งสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์รวมทั้งบุคลากรเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้

2. ส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนวและส่งเสริมการเรียนต่อ

4. ส่งเสริมการจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายสติปัญญาและอารมณ์

5. พัฒนางานนักเรียนในพระราชานุเคราะห์

5.1 พัฒนาระบบคัดเลือกให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างภาวะผู้นำของนักเรียนในพระราชานุเคราะห์

5.3 พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในพระราชานุเคราะห์ในพื้นที่ต่างๆ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการเรียนรู้ทางวิชาการ

ความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชนทุกคน ทั้งภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ ตลอดจนคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในชีวิตประจำวันนอกจากนี้ การก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ทำให้เกิดต่อสืบสาร การแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้ กว้างขวาง ยิ่งขึ้น จึงทำให้ภาษาต่างประเทศ เช่นภาษาอังกฤษ เป็นวิชาที่จำเป็นเพิ่มขึ้น ความรู้ในวิชาการเหล่านี้ เป็นพื้นฐานสำคัญ ที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพให้เด็กและเยาวชนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง つまり ชีวิตด้วยตนเอง เป็นที่พึ่งของชุมชนและสังคมต่อไปได้

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า เด็กและเยาวชนยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลาย ๆ ด้านทั้งจำนวนครูที่ไม่เพียงพอ กับจำนวนนักเรียน โดยเฉพาะในห้องถินห่างไกลข้อจำกัดในเรื่องความรู้ความสามารถ ของครูวิธีการเรียนการสอนอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนในหลาย ๆ พื้นที่การสนับสนุน จากพ่อแม่ผู้ปกครอง ที่ไม่สามารถทำได้เต็มที่ เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองเองยังมีการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่สูงมากนัก เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักรถึงปัจจัยดังกล่าวและมีพระราชประสงค์ที่จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ ด้วยการใช้สุภาษณ์ ซึ่งเป็นหลักการดั้งเดิมที่สามารถปรับใช้ได้อย่างสอดคล้องกับทุกยุคสมัย

เป้าหมาย

เด็กและเยาวชนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในวิชาภาษาไทยคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

1. เพิ่มพูนทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการให้แก่ครูผู้สอนในวิชาภาษาไทยคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ
 2. ส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน
 3. พัฒนาห้องสมุดให้ได้มาตรฐานสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยของเด็กและชุมชน และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะของเด็กนักเรียนในด้านการอ่านการค้นคว้า
 4. พัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตร เพื่อพัฒนาทักษะของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสืบเสาะหาความรู้
 5. ส่งเสริมการใช้สารานุกรมสำหรับเยาวชนตามพระราชประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ของเด็ก
 6. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตามความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา
 7. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะของเด็กนักเรียนในการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน เช่น วัดมัสยิดพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น
- วัตถุประสงค์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ**
- พื้นฐานดังเดิมของสังคมไทยคือเกษตรกรรมและถือว่าเป็นอาชีพหลักของประชาชน ส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล การเกษตรจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตริมฝีดิน แต่การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่มีทักษะและความชำนาญทางการเกษตรลดลง มีทัศนคติว่าเป็นงานหนักเหนื่อยรายได้ไม่คุ้ม การลงทุน ทำให้ขาดความสนใจในงานการเกษตร นอกจากนี้การทำเกษตรที่ผ่านมาทำให้มี

การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง จนถึงขาดแคลนระบบ ni เศียรสมดุลแหล่งอาหารทางธรรมชาติลดลง หรือแม้กระทั่งมีสารเคมีตกค้างและปนเปื้อนในห่วงโซ่ออาหาร จนเป็นอันตรายถึงชีวิตวิถีการดำรงชีวิต พร้อมกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ดีงามของท้องถิ่นถูกทำลายจนเกือบหมดไป สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นถึงความจำเป็นอย่างเร่งด่วน ในการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนทั้งด้านความรู้และทักษะทางการเกษตร ตลอดจน การปลูกฝังทัศนคติที่ดี มีความอดทนเห็นคุณค่าของการทำงานเกษตร ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการผลิตอาหารสำหรับบริโภคในครัวเรือน ซึ่งเป็นการช่วยลดรายจ่ายของครัวเรือน ได้นอกเหนือจากอาชีพการเกษตร แล้วสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังทรงเห็นว่าการงานพื้นฐานอาชีพอื่นๆ เช่น การประกอบอาหาร การประรูปน้ำมันอาหาร การเพาะขยายพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ ศิลปหัตถกรรม การตัดเย็บเสื้อผ้า งานก่อสร้าง ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า งานซ่อมแซมเครื่องใช้อุปกรณ์ต่างๆ ภายในครัวเรือน ก็เป็นพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชนด้วย และเป็นฐานสำหรับการพัฒนา เพื่อเพิ่มพูนทักษะต่อไปในอนาคตนอกจากนี้ยังทรงเน้นถึงการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้รวมทั้งช่วยเหลือซึ่งกันและกันและรู้จักเสียสละเพื่อ ส่วนรวมโดยใช้หลักการสหกรณ์พร้อมทั้งการฝึกการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบและ แบบแผนการจดบันทึกการจัดทำบัญชีเพื่อให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้

เป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชนทุกคนมีความรู้และทักษะพื้นฐานทางการเกษตรยังยืนในการผลิตอาหารเพื่อการบริโภคและทางด้านอาชีพที่จำเป็นในการดำรงชีวิต
2. เด็กและเยาวชนทุกคนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักการและอุดมการณ์ สหกรณ์

กรอบการดำเนินงาน

1. จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทักษะและเจตคติในการทำเกษตรยังยืน ของเด็กและเยาวชนผลผลิตที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นวัสดุดิบในการประกอบอาหารกลางวัน ของโรงเรียนและส่งเสริมการขยายผลสู่ครัวเรือนในพื้นที่ที่มีความพร้อม
2. จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการการผลิตและการจัดการผลิต อย่างมีประสิทธิภาพ
3. จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทักษะและเจตคติในงานอาชีพที่จำเป็น สำหรับชีวิตประจำวัน
4. จัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่เน้นการปลูกฝังลักษณะนิสัยการช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามอุดมการณ์สหกรณ์
5. จัดกิจกรรมสหกรณ์ได้แก่กิจกรรมร้านค้ากิจกรรมออมทรัพย์เพื่อพัฒนาความรู้และ

ทักษะเบื้องต้นของเด็กทางด้านสหกรณ์

วัตถุประสงค์ที่ 5 ปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ความขาดแคลนและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแนวโน้มที่ความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน ดังจะเห็นได้จากพื้นที่ป่าลัดลง การขาดแคลนน้ำในระดับรุนแรง คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ภูเขาลังพังทลายระบบนิเวศเสียสมดุลและความหลากหลายทางชีวภาพลดลงเหล่านี้ ล้วนเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องร่วมมือกันแก้ไขสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงใยและทรงเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งพื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คืนสู่สมดุล โดยเริ่มที่สุดโดยเฉพาะพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ป่าพื้นที่ดันน้ำพื้นที่ชุมน้ำพื้นที่เขตป่าสงวน ดังนั้นหาก เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นพลังสำคัญ ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การใช้ ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีประสบการณ์ตรงจากสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น ก็จะช่วยในการพื้นฟูและรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไปได้

เป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชนทุกคนมีความรู้และตระหนักรถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผลกระทบของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อการดำรงชีวิต
2. เด็กและเยาวชนทุกคนมีลักษณะนิสัยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบการทำงาน

1. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่พบในท้องถิ่น เช่น การใช้พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าถูกทำลาย ไฟป่าคันพิษ เป็นต้น และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้น้ำการใช้ไฟฟ้า เป็นต้น
2. จัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
3. รณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความตระหนักรถึงปัญหาจิตสำนึก ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนให้กับคนในท้องถิ่น
4. จัดกระบวนการเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้สำรวจเก็บข้อมูลวิเคราะห์คุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่นและจัดเวทีเพื่อให้เด็กเผยแพร่องค์ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน
5. ส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ป่าบริเวณใกล้โรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ตลอดจนการปลูก

หน้าแรกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

วัตถุประสงค์ที่ ๖ เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเห็นว่าพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนามักเป็นชุมชนที่ก่อตั้งมาข้านานมีความหลากหลายของเชื้อชาติ ที่มีวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างกัน และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคน จึงมีพระราชดำริที่จะปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้รู้จักรากชาติ วัฒนธรรมชนบบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ไว้ป้องกันไม่ให้สิ่งที่ดีงามเหล่านี้ ถูกละเลยหรือถูกทำลายไปพร้อมๆ กับการพัฒนาและที่สำคัญ คือ จะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงาม

เป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชนทุกคนมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน
2. เด็กและเยาวชนมีความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นและมีความรักท้องถิ่น

กรอบการดำเนินงาน

1. ทำการสำรวจเก็บข้อมูลบันทึกวิเคราะห์คุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. จัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาท้องถิ่nvัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. จัดเวทีให้เด็กและเยาวชนได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
4. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น วันสำคัญทางประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น การแต่งกาย วัฒนธรรมทางอาหารโภชนาการ ดนตรี การแสดง กีฬา นิทานท้องถิ่น ภาษาท้องถิ่น พิชสมุนไพร พิชสีบ้มผ้า เป็นต้น

จากข้อจำกัดของพื้นที่และสภาพปัญหาที่รุนแรงกว่าพื้นที่อื่นๆ ดังกล่าวข้างต้น การแก้ไขปัญหา จึงจำเป็นต้องมีวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมตามสภาพของพื้นที่นั้นๆ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ไขปัญหาโภชนาการของเด็กนักเรียนโดยเฉพาะพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกล คุณภาพ เช่น พื้นที่โรงเรียนตัวราชตะเวนชายแดน

สรุป จากรายงานที่ได้ยกขึ้นมาดังกล่าว บทบาทของโรงเรียนตัวราชตะเวนชายแดนน้านาดีเรื่องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชนและประชาชนได้ยึดหลักการและแนวทางตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในทุรกันดาร ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559 ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางทุกประการที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตว่า สำคัญขึ้นความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการแล้วนั้น ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน จึงต้องเริ่มต้นด้วยการ

เกิดจนถึงที่เข้าสามารถดำเนินการชีวิตต่อไปอยู่ในสังคม และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ ไม่ว่าการดูแลส่งเสริมหญิงตั้งครรภ์ การดูแลเด็กให้มีพัฒนาการตามวัย การจัดการศึกษาในโรงเรียนดำเนินการตรวจสอบ และการดำเนินงานโครงการพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของเด็ก夷าวยชนและประชาชนทั้งในด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แม้การกระบวนการหลักการแนวทางที่ใช้อาจดูเหมือนไม่เห็นผลประจักษ์ชัดเจน ส่งผลที่ช้าและใช้ระยะเวลานาน แต่ถือว่าเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งไม่มีผู้ทำวิจัยในเรื่องนี้ในโรงเรียนดำเนินการตรวจสอบบ้านจัดเรือ แต่จากการศึกษาดันคว้าพบว่ามีผู้ศึกษาทำวิจัยเรื่องนี้อยู่บ้างที่พожะเป็นแนวทางการศึกษาในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประภาส บารมี (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยในชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลก พบร่วมกับคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ร้อยละ 68.08 คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 60.42 , 63.53, 62.88 ตามลำดับ ส่วนด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับดี ร้อยละ 66.8

รีรพล สุชาอรรถ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของวิทยุชุมชนต่อการพัฒนาคุณชีวิตของประชาชน ในจังหวัดอุบลราชธานี พบร่วมกับคุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สามารถถอยู่ในระดับมากหรือดีมากได้ เพราะว่า มีปัญหาด้านการบริหารจัดการ

นิยม ชัยพรเมฆียา (2552) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนดำเนินการตรวจสอบบ้านจัดเรือ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร แบบบันทึกสัมภาษณ์ บันทึกสนทนากลุ่ม และบันทึกสนาน กล้องถ่ายภาพ การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการบันทึกศึกษาเอกสาร บันทึกการสนทนากลุ่ม บันทึกกิจกรรม จากการสังเกตและการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงาน สนองงานโครงการตามพระราชดำริ เทคนิคการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนา การบันทึก การวิเคราะห์ข้อมูล ได้จากการศึกษาเอกสาร การบันทึกตามกระบวนการของผู้วิจัย นำมาวิเคราะห์จัดระบบเพื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลให้มีการอภิปราย การแสดงความคิด เห็นจากการประชุมร่วมกันของผู้ให้ข้อมูล และผู้วิจัย เพื่อตรวจสอบข้อมูลนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์โดยใช้วิธีการทั้งแบบอุปนัย และนิรนัย รายงานผลการศึกษาด้วยวิธีการบรรยาย พบร่วมกับโครงการ ในพระราชดำริจะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมช่วยต่อยอดให้เกิดความภาคภูมิใจ ความรู้ถูกถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นหลัง

ทำให้เกิดการพึงพาตโนءองของชุมชน สร้างแนวทางปฏิบัติ ที่มีลักษณะยืดหยุ่น ชุมชนเกิดสำนึก การสร้าง พื้นฟูความรู้เป็นภารกิจร่วมกัน ทำให้เกิดกลไกการเรียนรู้ที่สำคัญ เกิดการเรียนรู้ที่ผ่านประสบการณ์ลงมือทำจริง มองเห็นว่าการพื้นฟูภูมิปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาชุมชน ความรู้ในท้องถิ่นของสามัญชน เช่น ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ ความรู้จากประสบการณ์ชีวิต ความรู้ที่ช่วยให้เกิดการพึงพาตโนءองได้รับการยกย่องดับเบิลว่าเป็นสิ่งมีคุณค่า แนวทางเช่นนี้นำไปสู่การเกิดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนห่างไกลขึ้น

ประทีป ชูชัย (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของครู นักเรียนผู้ปกครอง นักเรียน ต่อการบริหารงานในโรงเรียนด้วยกระบวนการชุมชน โดยการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ คือ ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนบ้านนุชเทียน จำนวน 150 คน ซึ่งเป็นครูและนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ที่อยู่ในหมู่บ้านนุชเทียน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้ ความน่าจะเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอข้อมูลแบบ ตาราง ประกอบการบรรยายจากผลการวิจัยพบว่า ใน การเก็บวิเคราะห์ข้อมูล โดยทำการ วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ จากการใช้แบบสอบถาม และทำการรวมข้อมูลโดยส่วนใหญ่ พบว่า ประชาชนพึงพอใจต่อการให้บริการของการทำงานของโรงเรียนด้วยกระบวนการชุมชน นุชเทียน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานงบประมาณ ด้านการ บริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียน ได้ทำการจัด กิจกรรมขึ้นมาอีกด้วย

ชนชัย มะธิป้าย (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาการบริหารงาน ของ ร.ร. ดชด.พบว่า ระบบบริหารงานทางวิชาการยังขาดความเป็นระบบซึ่งมีสภาพสำคัญ มาจากครู ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางด้านการศึกษามาโดยตรง ขาดนิเทศ กำกับติดตามงานใน ด้านวิชาการ โดยตรง ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่างบประมาณที่ได้รับมีไม่เพียงพอ โรงเรียนขาด อิสระภาพในการบริหารงบประมาณ ขาดความคล่องตัวในการพัฒนางานโรงเรียน การจัดสรรงบประมาณไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียนและมีความล่าช้า เนื่องจากอำนาจในส่วนนี้ขึ้น ตรงอยู่กับผู้บังคับบัญชา rate ดับหน่วยงานด้านสังกัดอย่างเดียว ด้านบริหารงานบุคคลพบว่า จำนวนบุคลากรมีไม่เพียงพอและคุณวุฒิความรู้ของครูผู้สอนส่วนใหญ่จะไม่ตรงกับสาระวิชาที่ สอน เนื่องจากครูไม่มีวุฒิทางด้านการศึกษาโดยตรงครุขาดขวัญและกำลังใจใน การปฏิบัติ หน้าที่สอนนักเรียน ขาดแรงจูงใจด้านสวัสดิการเงินตอบแทน ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า โรงเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงานด้านเอกสารค่อนข้างมาก ควร มีการพัฒนาระบบงานธุรการและอื่นๆ

สรุปจากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทบาทหรืองานของโรงเรียนด้วยกระบวนการชุมชน มี ส่วนทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนไปในทิศทางที่พัฒนาตามสภาพแวดล้อมของสังคมและ บริบทของชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาถึงกลุ่มประชากรด้วยอย่าง ถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ภาระหนี้สิน และบทบาทของโรงเรียนต่อการตระเวนชายแดน บ้านลาดเรือ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสามารถสรุปกรอบแนวคิดได้ดังนี้

